

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
Јове Илића 165, 11 000 Београд
У Београду, 2017. године

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА

На основу Закона о високом образовању и Статута Универзитета у Београду – Факултета политичких наука, а на предлог Одељења за новинарство и комуникологију од 12.06.2020. године, Наставно-научно веће Факултета на 6. (електронској) седници одржаној 23 -25. јуна 2020. године донело је одлуку да се усваја извештај менторке о урађеној докторској дисертацији "Југословенски социјалистички феминизам у односу на савремене теорије настале на пресеку питања класе и рода", кандидаткиње Нађе Бобичић. Наставно-научно веће је именовало комисију за преглед и оцену ове докторске дисертације у следећем саставу: емеритус проф. др Вукашин Павловић, емеритус УБ, проф. др Нада Секулић, професорка УБ-Филозофског факултета и проф. др Гордана Даше Духачек, професорка УБ-ФПН у пензији, менторка.

Пошто је проучила поднети текст докторске дисертације и другу пратећу документацију, Комисија Наставно-научном већу подноси следећи:

РЕФЕРАТ О ПРЕГЛЕДУ И ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Основни подаци о кандидаткињи и дисертацији

Нађа Бобичић је рођена у Подгорици 1988. године. На Филолошком факултету Универзитета у Београду завршила је основне студије Опште књижевности са теоријом књижевности 2011. године (средња оцена 9,35) и мастер студије на Катедри за општу књижевност и теорију књижевности 2012. године (средња оцена 9,83), с темом рада *Портрет модернистичке даме у прози Вилијама Фокнера*, под менторством проф. др Биљане Дојчиновић.

На Факултету политичких наука Универзитета у Београду Нађа Бобичић је затим 2013. године уписала мастер студије културологије – теорије културе и студије рода, које је веома успешно завршила (средња оцена 10), с темом *Феминистички приступи епистемологијама незнања*, под менторством проф. др Гордане Даше Духачек. Одмах потом, на истом факултету, 2015. године уписала је докторске Студије културологије – студије културе и медија.

Током мастер и докторских студија на Факултету политичких наука имала је стипендију „Жарана Папић“ Реконструкције Женски фонд. Данас су уже области њених истраживања студије рода и културе, историја феминистичких идеја и књижевна критика.

Од 2012. године редовно објављује на више портала и медија у регији (*Политикин* културни додатак, часописи *Поља*, *Quorum*, *Тема*, *АКТ – Алтернативна књижевна тумачења*, портал *Booksa* и др.). Од 2014. са групом „Побуњене читатељке“ уређује портал за књижевну критику *Bookvica*, у оквиру кога је 2018. уредила зборник радова младих књижевних критичарки *Рат из дечје перспективе* (Београд: Удружење „Радник“), чија тема су књижевне интерпретације дечје перспективе рата у (пост)југословенским књижевностима.

Учествовала је у циклусу трибина „Род и култура – нова читања рода“ (2014) и „Мањинска читања политике“ (2016) у организацији ИПАК Центра и Центра за женске студије из Београда, у серији дискусија у оквиру пројекта „Језици и национализми“ 2017. године, на различитим програмима Културног центра „REX“, бројним феминистичким трибинама у Културном центру Београда, Дому културе Студентски град, Дому омладине Београда, Установи културе „Пароброд“, Културном центру „Град“ и др.

Предавања о историји феминизма уопште, а посебно о марксистичком и социјалистичком феминизму, држала је у Београду, на програму женских студија од 2014. године, Феминистичкој летњој колонији у Нишу 2015. године и на Феминистичкој летњој школи у Охриду 2014. године.

Важнија излагања:

(2019)

Феминизам и марксизам: метафоре брака (од 1979. до данас), Конференција „Феминизам и левица: некад и сад“, Филозофски факултет Универзитета у Београду, у организацији Института за социолошка истраживања

Феминизам и марксизам, Дигитална феминистичка школа, Центар за женске студије

(2018)

Приказ фашизма у примерима из савремене књижевности, Културни центар REX

Феминистичка читања Елене Феранте, Центар за женске студије

(2017)

Феминизам и марксизам: род и класа – историја (не)пријатељства, додипломски програм у Центру за женске студије и Факултет политичких наука Универзитета у Београду

(2017/18)

(2016)

Зашто би пријатељ био као брат? Политике пријатељства и политике идентитета, Циклус „Мањинска читања политике“, ИПАК Центар, Центар за женске студије и Дом омладине Београда

Језици и национализми, Подгорица (Удружење „Крокодил“, Београд)

(2015)

Семинар за свакога: „Јеврејско питање“ пре антисемитизма, Културни центар REX

Историја феминизма, Феминистичка летња колонија у Нишу

Марксистички и социјалистички феминизам, додипломски програм у Центру за женске студије и Факултет политичких наука Универзитета у Београду (2015/16)

(2014)

Тумачење рода у „Људима са Менхетна“, Циклус трибина „Род и култура – нова читања рода“, ИПАК Центар и Центар за женске студије

Тумачење рода у филму „Роза Луксембург“ Маргарет фон Трота, Циклус трибина „Род и култура – нова читања рода“, Центар за женске студије

History of Feminism, Feminist Summer School in Ohrid

Марксистички и социјалистички феминизам, додипломски програм у Центру за женске студије и Факултет политичких наука Универзитета у Београду (2014/15)

(2013)

Queer and the Left: From Theory to Praxis, Kvir_feminist_actziya, 6-9. 6. 2013, TÜWI Wien

Неједнакост у обрани једнакости, 6. „Subversive“ фестивал, Балкански форум, 12-14. 5. 2013, ЗКМ Загреб

У звање истраживачице приправнице на пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије *Родна равноправност и култура грађанског статуса: историјска и теоријска утемељења у Србији* (бр. 47021) изабрана је 2018. године.

Чланица је програмског одбора научне конференције *Феминизам и левица: некад и сад – историја и пракса спорова и контроверзи*, одржане на Филозофском факултету Универзитета у Београду 15–17. новембра 2019. у организацији Института за социолошка истраживања.

Нађа Бобичић је објавила више радова у часописима и зборницима радова, од којих је референтна публикација следећа:

Бобичић, Нађа (2020). „Феминизам и марксизам: метафоре брака (од 1979. до данас).“ *Антропологија* 20(1): 9–26. ISSN: 1452-7243 UDK: 141.72 141.82. **M51**

Објављени радови:

Радови у часописима:

Бобичић, Нађа (2020). „Феминизам и марксизам: метафоре брака (од 1979. до данас).“ *Антропологија* 20(1): 9–26. ISSN: 1452-7243 UDK: 141.72 141.82. **M51**

Бобичић, Нађа (2017). „Наћи своје место у ланцу женске историје: матрилинеарност у опусу Елене Феранте.“ *Култура* 157: 20–33. DOI: 10.5937/kultura1757020B (ISSN 0023-5164 УДК 821.131.1.09-31 Феранте Е. COBISS-SR.ID 252065036). **M51**

Бобичић, Нађа (2017). „Тема мајчинства у раним романима Елене Феранте.“ *Генеро: часопис за феминистичку теорију и студије културе* 21: 1–18. **M53**

Бобичић, Нађа (2016). „Незнање као мноштво: феминистички приступи епистемологијама незнања.“ *Генеро: часопис за феминистичку теорију и студије културе* 20: 101–127. **M53**

Бобичић, Нађа (2014). „Модернистичке одлике у Филозофским фрагментима и есејима Ксеније Атанасијевић.“ *Генеро: часопис за феминистичку теорију и студије културе* 18: 51–64. **M53**

Бобичић, Нађа (2013). „Простор и идентитет у новели *Да* Томаса Бернхарда.“ *Поља: часопис за књижевност и теорију* 482: 198–202.

Поглавља у зборницима радова:

Бобичић, Нађа (2019). „Независни љевичарски портали – искуства жена.“ У: *Медији цивилног друштва као алтернатива медијском популизму, сензационализму и лажним вестима: зборник радова*. Нови Сад: Филозофски факултет, стр. 209–223.

М33

Бобичић, Нађа (2019). „Феминизам и марксизам: метафоре брака (од 1979. до данас).“ *Феминизам и левица: некад и сад – историја и пракса спорова и контроверзи*.

Књига апстраката (ур. Нада Секулић и Јелена Ризнић), стр. 11. **М34**

Бобичић, Нађа (2017). „Многа лица Жана Коктоа.“ У: *Великани науке и уметности и њихова занемарена (хомо)сексуалност*. Београд: Центар за квир студије, 63–76.

Бобичић, Нађа (2016). „Умјетничке праксе (ре)апропријације Великог рата.“ У: *EnGarde 20/21*. Београд: Хајнрих Бел и Центар за културну деконтаминацију, 144–159.

Уређивачки рад:

Бобичић, Нађа, ур. (2018). *Рат из дечје перспективе*. Београд: Радник.

Бобичић, Нађа, ур. (2017). „‘Линеарна објашњења су готово увек лажи’ – феминистичка читања дела Елене Феранте“, темат часописа *Генеро 21*, стр. 1–84.

Прикази:

Бобичић, Нађа (2016). „Критичке студије медија и информатичког друштва.“ (Приказ). *СМ: Communication and Media* 36: 115–120.

Бобичић, Нађа (2013). „Феминистичко читање стварности.“ (Приказ). *Генеро: часопис за феминистичку теорију и студије културе* 17: 245–249.

Бобичић, Нађа (2013). „Увођење у феминистичку књижевну критику.“ (Приказ). *Књиженство: часопис за студије књижевности, рода и културе* 3.

Бобичић, Нађа (2012). „Наука је женског рода.“ (Приказ). *Књиженство: часопис за студије књижевности, рода и културе* 2.

Издвајамо мало детаљнији опис појединих објављених радова:

Текст „Феминизам и марксизам: метафоре брака (од 1979. до данас).“, који је ауторка објавила у часопису *Антропологија*, проистекао је из једног од поглавља њене докторске дисертације. Тема овог рада јесте анализа метафора брака којима феминистичке теоретичарке током претходних деценија често описују однос између феминизма и марксизма. Анализом варијација метафоре добија се увид у то колико се у претходном периоду (ни)је променио однос између ове две струје мишљења. Такође, отвара се и питање њиховог односа данас, да ли је, и каква метафора, сада потребна и одговарајућа да опише овај однос.

У тексту који је проистекао из дела ауторкиног мастер рада „Незнање као мноштво: феминистички приступи епистемологијама незнања“, ауторка полази од савремених епистемолошких изазова који почивају на томе да је свако знање друштвено ситуирано и да је према томе важно критички промишљати друштвени контекст уопште, а посебно у приступу категорији објективног знања. Из тога произлазе данас актуелне категоризације и појма незнања, тако да је овај текст усредсређен на феминистичке анализе појма незнања. У раду се показује како и незнању треба прићи као аутономном појму, да може бити и средство отпора. На тај начин овај текст улази у дијалог са једном новом облашћу феминистичких епистемологија – епистемологијама незнања, које се развијају током претходне деценије.

Рад „Независни левичарски портали – искуства жена.“, објављен у зборнику *Медији цивилног друштва као алтернатива медијском популизму, сензационализму и лажним вестима*, представља истраживање о положају жена које пишу и раде у оквиру медијских портала левичарских оријентација у региону. У тексту је родна анализа садржаја употпуњена разговорима са испитаницама, у форми отворене анкете. Истраживање је показало како је укљученост жена у редакцијама у највећем броју случајева близу паритета, али да се тај број смањује када су у питању уредничке позиције. На тај начин, ауторка не само да описује положај жена на левичарским порталима, већ приступа овом питању и аналитички и ангажовано.

У текстовима „Тема мајчинства у раним романима Елене Феранте“ и „Наћи своје место у ланцу женске историје – матрилинеарност у опусу Елене Феранте“, ауторка се бави анализом теме матрилинеарности која се чита као средишња тема досадашњег опуса италијанске књижевнице која пише под псеудонимом Елена Феранте (Elena Ferrante). Интерпретација се заснива на проналажењу кључних карактеристика које одређују односе унутар матрилинеарног низа. Текст тако улази у домен гине критике и анализе женског стваралаштва, а књижевност повезује са теоријама о матрилинеарности као једној од кључних тема феминизма и тиме представља значајан допринос историји феминизма.

И у раду „Модернистичке одлике у Филозофским фрагментима и есејима Ксеније Атанасијевић“ ауторка повезује историју феминизма, филозофију и књижевност. Анализирају се књижевни аспекти текстова Ксеније Атанасејеве, прве жене која је докторирала филозофију на Универзитету у Београду. Филозофски списи и есеји Ксеније Атанасијевић доводе се у везу са модернистичким књижевним тенденцијама из прве половине 20. века. Овај текст је прилог поновном откривању и реактуелизацији женског стваралаштва, и посебно академског рада филозофкиња, чија су достигнућа често неправедно на маргинама историје филозофије.

На основу претходног јасно је да се радовима Нађе Бобичић се огледа интердисциплинарни приступ и широко образовање из области хуманистичких дисциплина, теоријска утемељеност у области студија рода, ангажованост у очувању нашег културног наслеђа, као и посвећеност озбиљном истраживачком раду у историји тог наслеђа.

Основни подаци о дисертацији

Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду на седници 5. марта 2019. дало је сагласност на тему докторске дисертације Нађе Бобичић под насловом „Југословенски социјалистички феминизам у односу на савремене теорије настале на пресеку питања класе и рода“.

На основу Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација, као и налаза у извештају на основу програма *iThenticate* којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације је утврђена је подударност текста од 2%.

Обрађена литература има укупан број 243 референци, од чега је 106 јединица коришћено као примарни извори у истраживању, а 134 јединица припада секундарној литератури. У раду су коришћене и три релевантне библиографије. Осим на матерњем језику коришћена је и литература на словеначком, енглеском и руском. Рад има 186 страница, а девет поглавља су подељена је на две целине, које обрађују тему су проблемски и садржински, али и хронолошки и генерацијски. Иако није једноставно ове целине оштро одвојити, први део рада се односи на класично марксистички приступ женској еманципацији, а други на повезивање социјалистичког и неофеминистичког приступа.

Докторска дисертација кандидаткиње Нађе Бобичић представља резултат дугогодишњег истраживања значајног периода наше историје, од 1975 до 1990, периода који, са аспекта историје и анализе феминистичких теоријских доприноса, свакако до сада није обрађен. У том контексту, посебна вредност је и анализа доприноса наших теоретичарки тог периода и то са становишта савремених критичких приступа.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет ове дисертације јесте анализа развоја југословенског социјалистичког феминизма из угла савремених теорија насталих на пресеку феминистичке и марксистичке анализе. Овакво одређење проблема примарно се фокусира на теоријске поставке југословенског социјалистичког феминизма у периоду од његовог заснивања средином седамдесетих до почетка деведесетих година прошлог века.

Упоредном интерпретацијом опуса трију југословенских теоретичарки – *Виде Томишич, Блаженке Деспот и Наде Лер-Софронић* – реконструише се развој и смена генерација два типа приступа насталих на пресеку родне и класне анализе, односно два типа југословенских социјалистичких теорија о женској еманципацији.

Циљ овог рада јесте компаративна интерпретација југословенских социјалистичких феминизма из угла савремених тенденција у феминистичким теоријама насталим на пресеку класе и рода, како би се показала оригиналност тих феминистичких приступа најшире у пољу политичке филозофије, потом у ужим пољима марксизма и феминизма, и то нарочито на местима пресека ова два теоријска правца.

3. Основне хипотезе од којих се пошло у истраживању

Кључно *истраживачко питање* у овој дисертацији јесте како је текао развој југословенског социјалистичког феминизма посматран из угла савремених теорија насталих на пресеку питања класе и рода?

С овим у вези је и друго истраживачко питање, а то је да ли је у оквиру теоријских поставки југословенског социјалистичког феминизма на оригиналан начин дошло до повезивања феминистичких теорија другог таласа и теорија рода, класе као и, у том контексту, праксе самоуправљања, чиме би се овај теоријски правац битно разликовао у односу на друге леве правце феминизма другог таласа (западни социјалистички и марксистички феминизам)?

При анализи текстова југословенских социјалистичких феминисткиња примењене су *методе упоредног читања, методе критичког тумачења и појмовне анализе*. Анализа појмова, фокусирана на тумачење концепта рода, самоуправљања, односа класе и рода и сл., омогућава да се упореде начини на који се ови концепти проблематизују у текстовима различитих теоријских феминистичких праваца.

Како би се дошло до успостављања једне инклузивније историје феминистичких теорија, користе се и најчешће методе *феминистичке историје филозофије*, као што су родна интерпретација филозофског канона, феминистичка апропријација канона и феминистичка ревизија канона (Witt 2004). Такође, примењује се и специфичан метод феминистичке историје филозофије, тзв. праћење филозофске *фортуне* (енгл. *tracing a philosopher's fortuna*), који је осмислила Сара Хатон (Sarah Hutton). Наиме, овај се метод састоји у томе да се прати историја рецепције текстова из прошлости, са идејом да на интерпретацију не утиче само тренутни контекст, већ и слојеви претходних контекста, били они из прошлости, других култура, или чак и савремени (Hutton 2020, 35).

4. Кратак опис садржаја дисертације

Текст ове дисертације подељен је у *десет поглавља*, укључујући уводно, закључно и библиографију.

У **уводном поглављу** образлаже се предмет и циљ дисертације, као и методолошки оквир који ће се користити у даљем тексту. Такође, објашњени су основни појмови из области марксистичке и феминистичке теорије од значаја за ову дисертацију, који се везују како за класичне марксистичке теорије, тако и за специфичности југословенског контекста.

Друго поглавље рада посвећено је критичком приказу класичних марксистичких приступа женском питању у текстовима Карла Маркса, Фридриха Енгелса, Кларе Цеткин и Александре Колонтај. Прате се два аспекта ових приступа, који су од значаја за даљу анализу. Први аспект се тиче дијалектичког односа класне и родне неједнакости у оквирима капиталистичког система, формулисаног у питањима о динамичној историји тих односа, последицама масовног изласка жена на тржиште рада, разликама у класном положају међу женама. Други аспект је везан за то како се родна и/или класна припадност жена преносе на њихову политичку активност, за коју су везане дебате о томе да ли раднице треба да буду део радничког и/или женског покрета, треба ли да постоје специфично женске секције унутар левичарских партија, да ли су раднице равноправне чланице у свим фазама борбе, и на крају, како се односити према тзв. буржоаском феминистичком покрету. Ова схема се у наставку дисертације користи као један облик компаративне матрице у односу на који се могу позиционирати потоњи приступи женском питању и феминистички левичарски приступи.

Треће поглавље за тему има пресецање женског/феминистичког и радничког покрета у Југославији. Како је фокус рада на периоду од 1975. до 1990, поглавље је подељено на два пододељка. У првом пододељку су, на основу критичког приступа литератури до 1975, укратко мапиране етапе југословенског пута односа женског питања/феминизма и марксизма. У другом делу, посебна пажња се даје досадашњим истраживањима најуже везаним за средишњу тему рада.

У **четвртном поглављу** тема је интерпретација текстова из позног периода деловања Виде Томшич, насталих у периоду између 1975. и 1990. године, у континуитету њеног

ранијег промишљања и деловања, као постепен и логичан развој класичномарксистичког приступа женском питању у југословенском контексту. Њен уједно теоријски и практични рад интерпретира се као специфичан случај у односу на друге теоретичарке југословенског социјалистичког феминизма, од којих се разликује не само генерацијски, већ и према својим кључним схватањима односа феминизма и женског питања. Такође, специфичност њеног приступа види се и у њеној интернационалистичкој перспективи, што је повезано са положајем СФРЈ у оквиру Покрета несврстаних.

Предмет **петог поглавља** рада јесте анализа тенденција, од тзв. другог таласа феминизма до савремених приступа, тенденција које се баве напетим и динамичним односом феминизма и марксизма. Реч је о другој струји мишљења, која је поред класичних приступа, утицала на југословенске социјалистичке феминисткиње. Наиме, полази се од брачне метафоре коју је Хајди Хартман први пут упортебила у у тексту „Несретни брак марксизма и феминизма: ка прогресивнијој заједници“ (1979). Од тада, до данас, ова метафора и њене разне варијације најчешће се користе да опишу однос између феминизма и марксизма. Праћењем промена у начину на који се мења метафорични језик, објашњавају се суптилне разлике и преплитања социјалистичког, марксистичког, материјалистичког, интерсекционалног феминизма, као и теорије социјалне репродукције. Анализирају се вишеструки нивои значења које носи избор брачне метафоре, њене предности и ограничења када се користи како би се означио однос два теоријска концепта, као што су у овом случају феминизам и марксизам. Уједно, отвара се и питање односа марксизма и феминизма данас, те тога каква метафора нам је данас одговарајућа – и да ли нам је уопште потребна – да мислимо о овом односу.

У **шестом поглављу** се скицира шири слика теоријског и академског контекста у којем је деловала млађа генерација југословенских неофеминисткиња, као увод у анализе опуса Блаженке Деспот и Наде Лер-Софронић, што је тема наредна два поглавља. У првом сегменту поглавља критички се упоређују прегледи и типологије тадашњих феминистичких струја, које су писале југословенске теоретичарке у периоду од 1975. до 1990. године прошлог века. Нека од кључних питања овог сегмента тичу се начина на које су југословенске феминисткиње перципирале различите феминистичке струје; којима су давале приоритет, а које су више критиковале; како су бирале корпусе, које ауторке и ауторе су чешће наводиле и слично. Анализом на метанивоу утврђује се да, за разлику од

старије генерације којој припадају Вида Томшич и Марија Шољан, југословенске неофеминисткиње феминизам перципирају као разнолик покрет.

У наредном одељку се приказује дебата организована од стране два часописа, *Naše teme* и *Žena*, као важан догађај који представља директно суочавање две генерацијске парадигме и два југословенска приступа женској еманципацији.

Примарни фокус **седмог поглавља** јесте анализа опуса филозофкиње Блаженке Деспот као репрезентативног, за нове социјалистичко-феминистичке тенденције у контексту СФРЈ, и као аутономног дела које представља оригинални допринос феминистичкој и марксистичкој теорији друге половине двадесетог века. У раду Блаженке Деспот прате се две нити. Једна се тиче критичког читања класика, Хегела и Маркса, као и теорије и праксе реалног социјализма и самоуправљања, у њиховом занемаривању конститутивне улоге коју подређеност жена има за одржавање капиталистичког друштва. И друга нит, која алтернативу оваквим догматских приступима види у развоју неофеминизма и његовом савезништву са тзв. новим социјалним покретима, насталим на традицији револуција из шездесет осме.

Тема **осмог поглавља** јесте опус Наде Лер-Софронић, који је настајао на пресеку неофеминистичке и марксистичке анализе, у периоду од друге половине седамдесетих до краја осамдесетих година прошлог века. Два кључна тока која су била предмет анализе и у претходним поглављима – однос према класицима и реконцептуализација односа феминизма и марксизма – прате се и у овом поглављу. Аргументација Наде Лер-Софронић интерпретира се као слична оној коју је развијала Блаженка Деспот, јер се одвија у два корака. Први је критика класичног приступа, а други – конципирање једног новог, феминистичког приступа теорији женске еманципације. Кључне теме које се издвајају јесу: родна подела рада, двострука оптерећеност жена, реконцептуализација значаја репродуктивног рада у најширем значењу, борба жена са капиталистичким системом и унутрашња борба са самом собом, потенцијали и изазовност сарадње неофеминистичког и левичарских покрета.

Закључно поглавље је конципирано као сажетак кључних теза у претходно разрађеној аргументацији. У њему се такође наводе и даља питања која из овако спроведене анализе проистичу, која остају отворена за даља истраживања и њихов значај у нашем савременом свету.

Последње поглавље је оно у којем се наводи литература цитирана и коришћена у току припреме и писања ове дисертације.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Научни допринос ове дисертације пре свега је у покушају да се објасни међузависност теорија рода и теорије самоуправљања, а да се при томе не пренебрегне ни феминистичка историја с једне стране, ни историја југословенске марксистичке мисли с друге. С тим у вези, ова је дисертација још један прилог области југословенских студија (Petrov & Filipović 2017), која добија све већи замах из разумљивих разлога великог значаја југословенског периода за нас данас, како у друштву тако и теоријски. Такође, она је и прилог тежњама феминистичке теорије, како у регији тако и глобално, да стално испишује занемарена поглавља властите историје, чиме уједно и чини видљивим раније напоре жена на академији, али и шире женске борбе за постизање равноправности. Та историја не припада само архивима и прошлости, већ утиче и на савремено друштво.

Као и за друге теме из области родних студија, *друштвени допринос* ове дисертације изражава се у тежњи да се уоче и објасне узроци родне неравноправности како у друштвима из прошлости (у овом случају СФРЈ), тако и у савременом друштву. Управо због тога је ова тема значајна и шире, не само у нашој академској заједници. Југословенске социјалистичке теоретичарке постављају питања о положају жена у приватној и јавној сфери, указују на двоструку оптерећеност жена, анализирају могућности социјализма и његова ограничења када су у питању различити аспекти родне (не)равноправности.

6. Закључак

Докторска дисертација по својој структури испуњава све формалне услове, написана је у складу са пријавом тезе, а по свом садржају задовољава све захтеве методолошких стандарда научног рада. Рад је полазећи од истраживачког питања о токовима и дебатама унутар југословенског социјалистичког феминизма заступао и успешно одбранио значајну

хипотезу да је у оквиру теоријских поставки југословенског социјалистичког феминизма *на оригиналан начин* дошло до повезивања феминистичких теорија другог таласа и теорија рода и класе. Овиме је глобална историја феминизма допуњена још једним теоријским сегментом који до сада није био истражен.

Према томе, овај рад свакако испуњава и више од формалних услова. Пре свега, концептуализација рада је у почетним претпоставкама формулисала предуслове за оригиналан научни допринос. Затим, је детаљно вођен аналитички поступак кроз разматрања - још увек необрађених - релевантних изворних текстова и, најзад, на основу сложене аргументације и закључака, овај рад је свакако један од значајнијих оригиналних научних доприноса у области студија рода, политичкој теорији и историји феминистичких теорија код нас. У том смислу овај рад је такође научни допринос који наше културно наслеђе у области студија рода може представљати у међународној научној заједници, где доприноси наших теоретичарки нису увек били познати, а самим тим ни довољно признати.

Из свега што је претходно речено, комисија сматра да је рад испунио све предуслове за јавну одбрану, и предлаже Наставно-научном већу Факултета политичких наука да прихвати овај извештај, формира комисију за одбрану у истом саставу и одобри јавну одбрану докторске дисертације кандидаткиње Нађе Бобичић, као и да упути такав предлог надлежном телу Универзитета у Београду.

Комисија:

Проф др Вукашин Павловић, емеритус

Проф др Нада Секулић,

Проф др Гордана Даша Духачек, менторка

У Београду, 23 јула, 2020.